

èmfasi en la fauna del Massís del Montseny. Les espècies d'hostes estudiades són: la guineu (*Vulpes vulpes*), el toixó (*Meles meles*), la mostela (*Mustela nivalis*), el visó americà (*Mustela vison*), la fagina (*Martes foina*), el gat fer (*Felis silvestris*) i el gat mesquer (*Genetta genetta*). Una idea de l'esforç realitzat és el nombre d'hostes analitzat, 597, dels que 351 ho són del Montseny. L'estudi d'aquest material ha posat al descobert l'existència de 49 espècies d'helminths paràsits de carnívors de vida lliure a Catalunya.

El llibre consta de cinc capítols que van introduint el lector en el món dels helminths paràsits de carnívors, tot repassant les tècniques habituals d'estudi, les característiques morfològiques i biològiques dels paràsits, i les particularitats de les faunes vermidianes dels diferents grups d'hostes estudiats, per acabar amb unes consideracions faunístiques, bioecològiques i sanitàries de les espècies paràsites trobades. El conjunt del llibre es correpon al d'un tractat sobre la fauna d'helminths en el que qualsevol persona interessada en el tema pot trobar els diferents aspectes que fan referència a l'estudi de la fauna dels helminths paràsits de carnívors.

El llibre comença amb una curta introducció en la que es fa un breu repàs històric dels orígens dels estudis helmintològics en mamífers a Catalunya, amb una referència sobre els dels helminths de carnívors a Europa. També es comenta l'interès que tenen els carnívors com a hostes dins el binomi hoste-paràsit.

El capítol 2 està dedicat a la metodologia. Comença amb dos apartats dedicats als hostes, en els quals s'indiquen les espècies de carnívors estudiades i l'origen detallat de tots els hostes analitzats. Seguidament es passa a un dels apartats més interessants del llibre, que és el dedicat a les tècniques d'estudi en helmintologia. S'exposa el mètode d'extracció i tractament dels helminths, la seva conservació, tinció, diferenciació i muntatge per tal d'obtenir preparacions definitives dels paràsits, com a processos necessaris per poder procedir a la seva determinació específica.

El tercer capítol està dedicat a les espècies d'helminths. Constitueix la part faunística del llibre. Per a la seva exposició s'ha triat el model de fitxa. Per a cada una de les 49 espècies estudiades es donen les dades referents a la posició sistemàtica actual, hostes parasitats a l'estudi, microhàbitat de parasitació, caràcters morfològics i morfomètrics més remarcables, corologia i especificitat, i dades sobre el seu cicle biològic. Tot això amb la relació de la bibliografia més rellevant de cada espècie en cada un dels aspectes esmentats. La quantitat d'informació recollida en aquest capítol fa que sigui de lectura imprescindible, tant pels interessats en iniciar estudis helmintològics com pels que vulguin aprofundir en l'estudi concret dels helminths de carnívors. Revisats tots els aspectes biològics que fan referència als paràsits i, que de fet constitueixen la part més important del llibre, es dedica un capítol 4 a exposar, en forma de diagrames, els espectres vermidians de cada una de les espècies d'hoste estudiades. En aquest cas les dades es diferencien entre els representants del grup dels *Canoi-*

dea (cànids i mustèlids) dels dels *Feloidea* (fèlids i vivèrrids).

El llibre segueix amb un capítol 5è., de síntesi, en el que s'exposa de manera conjuminada els aspectes faunístics i ecològics del conjunt de la fauna helmintològica dels carnívors estudiats. El tractament del capítol és a nivell de famílies dels hostes, atès que l'especificitat dels paràsits de carnívors està sovint relacionada filogenèticament. Aquest capítol 5è. s'acaba amb uns comentaris sobre les repercussions de caire sanitari de la fauna d'helminths dels carnívors envers l'home i els animals domèstics.

El llibre acaba amb un capítol dedicat a la bibliografia més rellevant sobre el tema. Tot el text ve enriquit per un suport iconogràfic de gran vàlua a l'hora de conèixer les espècies esmentades en el llibre, tant pel que fa als hostes com als paràsits. Cal destacar les fotografies, tant de microscopia òptica com d'escombratge, que acaben de donar-li la categoria de manual, ja que permet visualitzar les parts més rellevants de moltes de les espècies citades en el text.

No hi ha dubte que ens trobem davant d'un llibre d'alt nivell científic, útil tant pels estudiants interessats en introduir-se en el món dels helminths com pels professionals ja avesats en el tema. Simplement cal acabar agraïnt al MDG-CCNN la iniciativa de publicar aquest llibre amb una temàtica tan concreta i fer palesa la cura amb què s'ha realitzat l'edició.

Joaquim Gasólbex Noguera

Dep. de Biologia Animal, Fac. de Biologia, UB.

HISTÒRIA MEDIEVAL, MODERNA I CONTEMPORÀNIA DEL VALLÈS ORIENTAL

Virtuts Angulo, Carme Barbany, Imma Buixadera, Rosa García, Joan Garriga, Elisabet Ibañez i Jordi Planas

Ed. Raurich. Sant Cugat del Vallès, 1994

Resultat del premi mil·lenari de Catalunya, que va atorgar la delegació de Granollers d'Òmnium Cultural,

l'any 1989, al projecte presentat per aquest grup de set historiadors, sobre «El Vallès, mil anys d'història», ha estat la publicació de dos volums: un sobre el Vallès a l'època medieval i moderna i l'altre sobre l'època contemporània.

Dos llibres que ens apropen a la història de la nostra comarca i que molt sovint és la més desconeguda per tots aquells que ens dediquem a l'ensenyament des de la història.

Els dos llibres són una síntesi excel·lent sobre la història del Vallès, una síntesi feta a partir de la bibliografia publicada fins ara sobre el Vallès Oriental, que els autors coneixen molt bé i que han completat amb investigacions i estudis més recents. Aquests han estat realitzats, moltes vegades, pels mateixos autors; això ha permès ampliar alguns aspectes que ens eren desconeguts fins ara.

Són dos llibres realitzats amb l'objectiu de divulgar i de fer conèixer la història més enllà dels cercles d'erudits o interessats per aquests temes, que també els serà útil. És aquest un dels seus principals encerts i virtuts, que demostra com, a més de saber història, que ja és important, també és necessari saber-la explicar d'una manera entenedora i amena; i això sí que ho han aconseguit. Aquesta capacitat d'explicar les coses d'una manera comprensible, senzilla, però a la vegada acurada, mostra l'interès lògic de persones que estan o han estat vinculades al món de l'ensenyament, on és important explicar coses, però més important és fer-ho de tal manera que sigui comprensible per als profans o iniciats en la matèria.

Són uns llibres capaços d'explicar d'una manera entenedora i senzilla aspectes tan complexos com: el funcionament concret d'una senyoria, d'una jurisdicció, el procés de feudalització, el procés d'industrialització..... i això no és fàcil!

Un altre aspecte important i que fa més entenedor el llibre, és que no es dona una visió parcial de la història, sinó un caràcter globalitzador. Ambdós llibres segueixen el mateix esquema global: demografia, economia, política i societat, i al final un capítol a part dedicat a l'art. Aquesta globalitat facilita el seguiment dels llibres sense problemes.

Un altre aspecte destacable és que, tot i sent un llibre sobre història del Vallès, en cap moment deixa de fer referència a l'àmbit més general, en aquest cas Catalunya. Això ajuda a poder comparar i veure les diferències o les peculiaritats i similituds entre la nostra història, "petita història", i la de la resta del país. Aquest context més ampli que ens donen els llibres, ajuda també que la manca de documentació o d'informació en certs moments pugui ser suplerta.

Si passem a descriure allò que hi ha a cada volum, cal remarcar que en el primer, després d'una breu introducció geogràfica sobre el Vallès i unes pàgines dedicades a la prehistòria i la història antiga fins al món romà, s'inicia el gruix del llibre: l'alta edat mitjana. Aquesta comença amb la repoblació i organització del territori, els inicis del feudalisme i el creixement del segle XI-

XII, el procés de feudalització i els seus efectes —els primers monestirs, els ordes militars i primers nuclis urbans. Després tracta de la baixa edat mitjana, de l'expansió a la crisi, dels conflictes socials centrats en la guerra dels remences i de l'estructura municipal. Finalment hi ha un apartat dedicat a l'art romànic i gòtic.

L'edat moderna està dividida en dues parts: l'alta edat moderna: segles XVI i XVII, i el segle XVIII, època d'expansió. El capítol d'art tracta del Renaixement i del barroc.

El segon volum comença amb un capítol dedicat a la demografia dels segles XIX i XX, l'economia i el procés industrialitzador —més tardà que en altres àrees de Catalunya— el comerç, els serveis, el transport i les comunicacions. El segon apartat està dedicat a societat i política: s'inicia amb la guerra del francès, les guerres carlines, els inicis del moviment obrer i el catalanisme polític, la República, amb els fets d'octubre de 1934 i la guerra civil, els efectes del bombardeig sobre la ciutat de Granollers i altres poblacions, el franquisme i l'oposició democràtica, i la transició democràtica. L'últim capítol està dedicat a l'art, sobretot el modernisme i l'art més actual.

Ambdós llibres, al final, i per si algú no en té prou i vol seguir estudiant o interessar-se per la història, hi ha unes pàgines amb una llista de bibliografia publicada sobre el Vallès fins ara.

Finalment, per acabar, voldria recollir unes paraules que en Joan Garriga va dir en un acte sobre «Consideracions sobre la memòria històrica del franquisme» on demostrava el desconeixement absolut que tenien sobre la història més recent els joves de la nostra comarca. Si és així sobre la història més propera, imaginem-nos el desconeixement total i absolut sobre la més llunyana. Aquí hi ha una feina a fer, per part d'aquells que ens dediquem a l'ensenyament, però aquests llibres ajuden a obrir camí.

És necessari fer una història des de la comarca i fer-la conèixer i treballar a les escoles. I més en una comarca com la nostra, que amb tant pocs anys ha patit tants canvis en tots els sentits. L'estudi de la comarca pot ajudar a les noves generacions a arrelar-se en un territori, en un país, a conèixer una comarca, on sovint viuen com a turistes i sense integrar-s'hi. La història comarcal els ha d'ajudar a entendre qui som i d'on venim; cap on anem segurament ja no està solament a les nostres mans.

A partir d'aquests llibres, també, caldria pensar com utilitzar-los o com treballar les fonts històriques, on es localitzen, i com els i les alumnes poden conèixer les eines que utilitzen els historiadors. Però això és un article per a un altre dia.

Em resta, per acabar, ara sí, un suggeriment: caldria elaborar una història del Vallès a l'època prehistòrica i antiga, per poder completar així aquests treballs i tenir una història completa de la nostra comarca.

Joaquim Sabé